

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA

Nikola Bujanović

**SUVREMENI DJEČJI KRIMINALISTIČKI
ROMANI U HRVATSKOJ KNJIŽEVNOSTI**

ZAVRŠNI RAD

Zagreb, 2022.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA
ODSJEK ZA KROATOLOGIJU

Nikola Bujanović

**SUVREMENI DJEČJI KRIMINALISTIČKI
ROMANI U HRVATSKOJ KNJIŽEVNOSTI**

ZAVRŠNI RAD

Mentor: doc. dr. sc. Domagoj Brozović

Zagreb, 2022.

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Istaknuti hrvatski dječji kriminalistički romani i njihovi autori.....	2
3. Koko u Parizu.....	3
4. Trojica u Trnju.....	7
5. Duh u močvari.....	10
6. Jezik i stil dječjih kriminalističkih romana.....	13
7. Zaključak.....	15
8. Popis korištene literature.....	16

1. Uvod

Ovaj će se završni rad baviti najpoznatijim suvremenim dječjim kriminalističkim romanima hrvatske književnosti te analizom tih djela, njihovih najistaknutijih autora u hrvatskoj književnosti, likova koji se u nalaze u analiziranim romanima u ovome završnome radu, proučavanjem pripovjednih, tematskih, jezičnih, stilskih i normativnih karakteristika u odabranim romanima za analizu i karakteristikama samoga kriminalističkoga žanra.

U ovome završnome radu analizirat će se djela sljedećih autora: *Koko u Parizu* (1972) Ivana Kušana, *Trojica u Trnju* (1984) Pavla Pavličića i *Duh u močvari* (1989) Ante Gardaša,. Razlog uzimanja ovih triju suvremenih dječjih hrvatskih kriminalističkih romana za reprezentiranje cjelokupnog žanra dječjega kriminalističkoga romana hrvatske književnosti u ovome završnome radu je njihova prepoznatljivost, istaknutost u samome žanru, laka dostupnost, zanimljivost te sama kvaliteta samoga sadržaja tih djela. Cilj ovoga završnoga rada je pobliže prikazati sličnosti i povezanost između dječjih kriminalističkih romana. Tijekom izrade ovoga rada najviše se koristila komparativna metoda, tj. usporedba izabrane literature kako bi se ustanovile sličnosti i razlike kod izabranih romana.

Kao jedno od osnovnih obilježja dječjih kriminalističkih romana, kao i kod kriminalističkih romana općenito, na prvo mjesto stavlja se zagonetka oko koje se vrti cjelokupna radnja samoga djela. No, nasuprot kriminalističkih romana za odrasle, dječji kriminalistički romani prikazuju radnju kroz znatno svjetliju atmosferu u samome djelu. Djeca su u prvome planu u ovakvim romanima, u većini ovih romana ona su i glavni likovi te nositelji same radnje te je zapravo vrlo učestalo da samu radnju nosi i veća skupina djece, koja se uglavnom prikazuje kao grupa usko povezanih prijatelja (npr. Braco, Hrvoje i Tut u romanu *Trojica u Trnju*, Koko i Zlatko u romanu *Koko u Parizu* te Miron, Eukaliptus i Melita u romanu *Duh u močvari*). Početak analiziranih romana za ovaj završni rad u sva tri dijela vrlo je sličan. Radnja uglavnom počinje relativno mirno, autori nas upoznaju sa glavnim likovima i njihovim dotadašnjim navikama i načinu na koji su uobičajeno provodili svoje dane. Onoga trenutka kada se dogodi nešto što odskače od svakodnevnice likova u djelima ovoga žanra počinje priča.

2. Istaknuti hrvatski dječji kriminalistički romani i njihovi autori

Kao začetnici suvremenog dječjeg romana u hrvatskoj književnosti, a ujedno i dječjeg kriminalističkog romana, smatraju se Ivan Kušan i Milivoj Matošec. Ivan Kušan istaknuo se u ovome žanru svojim serijalom djela o dječaku Koku i njegovim brojnim pustolovinama kroz koje prolazi sa svojim prijateljima, a među njih se ubrajaju: *Uzbuna na zelenom vrhu* (1956), *Koko i duhovi* (1958), *Domaća zadaća* (1960), *Zagonetni dječak* (1963), *Lažeš, Melita* (1965), *Koko u Parizu* (1972), *Ljubav ili smrt* (1987) i *Koko u Kninu* (1996), dok se Milivoj Matošec u ovome žanru istaknuo djelima *Tiki traži neznanca* (1961), *Strah u ulici Lipa* (1968) i *Okuka na zlatnoj rijeci* (1973) (Crnković i Težak, 2002: 97).

Jedan od najistaknutijih autora koji djeluje u okviru žanra dječjega kriminalističkoga romana u hrvatskoj književnosti je Pavao Pavličić, koji je napisao mnoštvo djela koja spadaju u taj žanr, među kojima možemo nabrojiti romane *Trojica u Trnju* (1984), *Zeleni tigar* (1986), *Petlja* (1988), *Lopovska uspavanka* (1992), *Mjesto u srcu* (1996) i *San koji se ponavlja* (2001) (MH, 2018).

Također, za ovaj žanr hrvatske književnosti izrazito je važan i Anto Gardaš, koji je napisao nekoliko djela u tom žanru, a više njih govorilo je i o pustolovinama dječaka Mirona: *Duh u močvari* (1989), *Priče iz Kopačkog rita* (1993), *Filip, dječak bez imena* (1994), *Miron na tragu svetog Grala* (1995) i *Damjanovo jezero* (1996) (Zalar, 2020).

Među ostalim istaknutim autorima žanra dječjeg kriminalističkog suvremenog romana u hrvatskoj književnosti možemo navesti Hrvoja Kovačevića sa najpoznatijim djelima *Tajna ribljeg oka* (1996), *Tajna crne kutije* (1998), *Tajna zmajeva zuba* (2000), *Tajna zlatnog zuba* (2000), *Tajna mačje šape* (2002), *Tajna tužnog psa* (2002), *Tajna graditelja straha* (2003) i *Tajna šutljivog dječaka* (2005) (HDKDM, 2014), zatim Maju Gluščević sa djelima *Bundaš iz petog be* (1987), *Klopka za medvjedića* (1994), *Neman u gradskom parku* (1995), *Tko je oteo Dolores* (1997) i *Džeki zvani Simpa* (2003) (Enciklopedija.hr, 2021) te Zlatka Krilića sa djelima *Čudnovata istina* (1980), *Zabranjena vrata* (1985), *Zagonetno pismo* (1987) i *Šaljive priče i priče bez šale* (2001) (Enciklopedija.hr, 2021).

3. Koko u Parizu

Djelo *Koko u Parizu* Ivana Kušana jedan je najboljih primjera dječjih kriminalističkih romana u suvremenoj hrvatskoj književnosti. Ivan Kušan napisao ga je 1972. godine, u razdoblju u kojemu je na samome vrhuncu bilo pisanje dječjih krimića u hrvatskoj književnosti.

U ovome romanu dječak Koko (lik iz Kušanova serijala knjiga o Koku i njegovim pustolovinama) usnuo je san u kojemu su se on i njegov najbolji prijatelj Zlatko zaputili u Pariz posjetiti Zlatkova ujaka slikara, Poklèa. Njegov ujak se pokušava probiti na poznatu slikarsku scenu, a kako bi to uspio, naslikao je identičnu sliku originalu Mona Lize. Tijekom radnje romana ta slika bude ukradena, i tu počinje pustolovina Koka i Zlatka, koji putuju po cijelome Parizu, od Bulonjske šume pa sve do Eiffelova tornja, gdje im usput i ispada slika. Na putu se susreću sa brojnim likovima, poput prijatelja Marije Clever i Katsaride, zatim s dvojicom dječaka koji otmu Koka, Jeanom i Michelom, njihovim očevima, koji se pretvaraju da su briači kako bi zaštitili sliku, pa čak i sa samim autorom romana, Ivanom Kušanom, koji samoga sebe ubacuje u djelo kao zagonetnog lika bogalja koji likove uvijek usmjeruje tamo gdje je to bilo potrebno za daljnji razvoj radnje u romanu. Na kraju romana Koko se budi, i shvaća kako je zapravo sve to što mu se dogodilo bio samo san. Ujedno, ovome romanu možemo dodati da pripada i detektivskom žanru, jer Koko i Zlatko, kao i Marija i Katsarida, Jean i Michel, njihovi oci, i drugi likovi od krađe slike pa do samoga kraja romana traže sliku i izmjenjuju kod koga se slika nalazi. Glavni likovi u romanu su dva dječaka, a uz njih brojne sporedne likove čine i druga djeca, no i mnogi odrasli likovi, koji u nekim slučajevima pomažu, a drugim pak odmažu junacima ovoga romana.

U romanu je moguće pronaći brojne karakteristike dječjih krimića koje se mogu pronaći i u drugim djelima istoga žanra. Glavni likovi su djeca, to jest dva dječaka koji su nerazdvojni, a osim njih, prisutna su još dva para djece u romanu, Marija i Katsarida te Jean i Michel, koji se, kao i dva glavna lika, upuštaju u razne pustolovine i situacije u kojima se još nikada prije u životu nisu našli.

Napetost je također jedna od važnih karakteristika koja obilježava žanr dječjih kriminalističkih romana. U *Koku u Parizu* napetost se provlači kroz brojna poglavlja. Čitatelji s radoznalošću otkrivaju nove spletkes i nove događaje iz poglavlja u poglavlje, a napetost se postiže upravo dostizanjem vrhunca radnje tijekom pustolovine koju proživljavaju neki od

likova u romanu pri kraju većine poglavlja, a već na početku idućeg poglavlja radnja se prebacuje na neke druge likove, i taj početak idućeg poglavlja izrazito je manje nabijen napetošću, koja se opet sve jače i jače intenzivira približavanjem kraju poglavlja. Jedan od najboljih primjera napetosti u *Koku u Parizu* se događa upravo u poglavlju koje nosi naslov *Predaj se! Naš si!*, u kojem se Koko izgubio ganjajući lopova koji je ukrao sliku Zlatkovu ujaku te se, našavši pred crkvom Notre-Dame, u potpunosti izgubio, a ubrzo nakon toga iza sebe čuje izjavu: „Predaj se! Naš si“, čime se ujedno i završava ovo poglavlje i prelazi na sljedeće, u kojemu se radnja prebacuje na pustolovine koje proživljavaju djevojčica Marija i njezin prijatelj Katsarida, sin bogatog brodovlasnika, za kojega su Koko i Zlatko također sumnjali da se želi domoći slike Mona Lize, da bi se događaji vezani za otmicu Koka nastavili tek nakon poglavlja koje je govorilo o Mariji i Katsaridi.

Zanimljivo je i za napomenuti kako se radnja u sva tri promatrana dječja krimića odvija u jako kratko vremenskom periodu, što je ujedno i jako karakteristično za ovaj žanr. Opće je pravilo krimića da se radnja uvijek mora zbivati u kratkom vremenskom periodu, pri čemu je slijed događaja gotovo uvijek isti: prvo se dogodi zločin, zatim počinje istraga te se ta istraga opisuje iz minute u minutu, pa zatim iz dana u dan, no tih dana nikada nema mnogo te se u najgorem slučaju radnja odvija u periodu od nekoliko mjeseci, a razlog tome je što je krimiću potrebno da svi događaji budu vremenski zbijeni kako bi bili bliski jedni drugima i ostavili čitatelja željnim za čitanjem daljnjeg sadržaja i saznanja raspleta istrage, ili u slučaju dječjeg kriminalističkog romana zagonetke i pustolovine protagonista djela (Pavličić, 2008: 37-38).

Kod kriminalističkih romana početak pustolovine i pokretanje radnje čini akt javljanja zločina. Pa tako možemo reći kako se zapravo početkom krimića mnogo toga završava. Završava se nečiji dotadašnji način života i brojni dotadašnji odnosi (ljubav, mržnja, ljubomora, novac, brakovi, položaji, itd.), a nakon toga priča kreće dalje i odvija se ravno ili krivudavo, što ovisi o piščevu talentu i o snazi tradicije na koju se oslanja. Isto tako, pokretač radnje u dječjim krimićima također predstavlja javljanje zločina, pa tako u *Koku u Parizu* kao javljanje zločina odvija se događaj krađe slike Mona Lize koju je bio naslikao Zlatkov ujak, Pokle. Nakon tog događaja Koko kreće u jurnjavu za crvenim autom koji je vidio kroz prozor tavana na kojemu je Pokle čuvao presliku poznate slike, a upravo sumnjiči da je onaj tko juri ulicama Pariza u tom crvenom automobilu upravo osoba koja je prije svega nekoliko trenutaka ukrala sliku. Bez javljanja zločina kriminalistički romani jednostavno ne bi bili ono što danas jesu te se zapravo uopće ne bi mogli smatrati kriminalističkim romanima, već bi pripadali nekome potpuno različitom žanru od onoga što predstavljaju danas (Pavličić, 2008: 227-228).

Zagonetka u *Koku u Parizu* ne nedostaje te kada mislimo kako smo napokon odgonetnuli rješenje neke zagonetke, nastaju još veći zapleti i još više zagonetki. Svaki od likova u ovome djelu ima neki svoj motiv zbog kojega žele da se slika Mona Lize nađe upravo u njihovom vlasništvu. Koko i Zlatko žele vratiti ukradenu presliku, za koju su mislili da je zapravo prava slika Mona Lize, jer im je to rekao Zlatko ujak Pokle, kako se Pokle ne bi bacio s Eiffelova tornja, kao što je mnogo puta izjavio da će to napraviti u slučaju gubitka slike, Katsarida pak želi sam sebi potvrditi kako njegov otac, bogati brodovlasnik Samais, ne želi ukrasti sliku, jer je mnogo dokaza upravo bilo upućivalo na to, Marija Clever za svoj motiv pak ima želju za dokazivanjem kako je upravo ona vrhunska detektivka te da već kao dijete ima sposobnosti razotkrivanja misterija poput već svjetski dokazanih detektiva, popu fiktivnog lika Agathe Christie. Prijatelji Jean i Michel pak žele ukrasti sliku kako bi njihov podvig završio u svim svjetskim novinama, kako bi dobili nagradu i otišli na Azurnu obalu te kako bi napakostili svojim očevima, koji su obojici obećali putovanje na more, no nisu ga ispunili, što je dječake jako razljutilo. Njihovi očevi, Frederik i Charles su, pak, pretvarajući se da su brijači, imali zadatak sačuvati sliku, jer su obojica radili u osiguravajućem poduzeću, a Katsaridin otac, bogati brodovlasnik Somais se htio domoći preslike Mona Lize jer je obožavao umjetnost. Dok se za neke likove smatralo i sugeriralo tijekom većine djela da su zapravo imali prljave namjere, tj. krađu slike, na kraju djela sve se razjasni, i to baš u poglavlju kada autor ubaci ponovno lika samoga sebe u djelo, kako bi likove uputio u pravi smjer razmišljanja i naveo ih da svi kažu svoje istinske razloge za dolaskom do slike. Stoga možemo reći kako je zagonetka u ovakvim romanima komplicirana, ali je njeno razrješenje potpuno, pri čemu nema dubinske tajnovite dimenzije (Lasić, 1973: 63).

Ovakva djela u pravilu uvijek završavaju sa rješenjem zagonetke, i povratkom likova u njihov dotadašnji normalni svakodnevni život. U pravilu, na kraju krimića ponovno se uspostavlja društveni mir, ravnoteža između zločina i kazne i dobra i zla te se na taj način zajednica nalazi na početku jednoga posve novoga razdoblja te će od tog trenutka živjeti sasvim drukčije. No, u mnogim slučajevima likovi upravo žale za krajem pustolovine, znajući da će se zauvijek sjećati tih pustolovina i da će im nedostajati mnogi ljudi koje su upoznali usput, rješavajući zagonetku. Pariz, u kojemu se odvija radnja ovoga djela, nosi prava imena ulica, kao i prave spomenike, lokacije i sl., kao npr. Eiffelov toranj, crkva Notre-Dame, rijeka Seine, Bulonjska šuma, muzej Louvre, Trg Republike itd., pa stoga možemo zaključiti kako u ovome djelu, osim kuća likova i brijačnica koje su vodili Frederik i Charles, nema fiktivnih lokacija u kojima se odvija radnja. Iako je djelo pisano hrvatskim jezikom, unutar teksta navodi se kada

se likovi sporazumijevanja hrvatskim, a kada francuskim jezikom, kao npr. kada Koko razgovara sa svojim otmičarima, Jeanom i Michelom. Koko u tom razgovoru samo natuca francuski, dok njih dvojica, kao rođeni Parižani, govore fluentni francuski jezik. U djelu se spominju i fiktivni likovi, glumci koji glume u filmu redatelja u djelu, Allesa Woorsona, koji su nazvani po stvarnim glumcima (glumica u djelu, Veronika Mitti, nazvana je po glumici Moniki Vitti, lik glumca Toma O'Poola nazvan je po glumcu Peteru O'Poolu, a i sam redatelj Alles Woorson nazvan je po poznatom redatelju Orsonu Wellsu. U djelu se spominju i neki poznati svjetski brendovi, poput automobilske marke Rolls-Royce, pića Coca-Cole i automobilske marke Citroen (Pavličić, 2008: 229-230).

Roman završava Kokovim buđenjem iz sna, kada saznajemo kako je on sve zapravo sanjao i kako je sve što je sanjao (likove, lokacije itd.) izvlačio iz svog stvarnog života. Sanjao je prijatelje iz škole i poznanike iz susjedstva. Tako saznajemo kako je Michel Ceoitier zapravo njegov neprijatelj iz susjedstva, Miki Horvatić, pa zatim da je Jean zapravo Ivo Branjc, njegov poznanik sa Zelenog Vrha, pa zatim saznajemo kako je prava imena glumaca i redatelja zamijenio sa fiktivnima, Katsarida je njegov prijatelj Žohar, a mala Marija je njegova prijateljica iz razreda, Marijana.

4. Trojica u Trnju

Trojica u Trnju je dječji kriminalističko-pustolovni roman autora Pavla Pavličića, kojega je on napisao 1984. godine. Roman nam govori o pustolovinama koje su u svega dva dana radnje proživjeli prijatelji Hrvoje, Braco i Tut.

Roman počinje predstavljanjem glavnih likova ovog djela čitatelju, trojice dječaka, Hrvoja, Brace i Tuta, koji su živjeli u tada novoizgrađenom zagrebačkom naselju Dugave. U prvom poglavlju prikazan nam je dotadašnji svakodnevni život trojice dječaka, njih trojica često su se družili kod barake koja se nalazila nedaleko od njihovog naselja, a bila je tamo napuštena nakon što su se radovi na naselju završili. Tamo su se često okupljali te vježbali pucati iz Bracinog pištolja, kojega je njemu poklonio njegov bratić. Poslijepodne se razilaze te Braco i Tut odlaze zajedno kući u Dugave, dok Hrvoje odlazi u Trnje kako bi nahranio bakine životinje, jer ona tih dana nije bila kod kuće. S tim događajem započinje pustolovina dječaka, te se na samome kraju prvog poglavlja to i navodi: „Autobus je brzo stigao i Hrvoje je ušao u njega. Da su imali sat pri ruci i da su pogledali na njega, vidjeli bi da je šest i dvadeset pet. I sigurno bi dobro zapamtili to vrijeme. Jer, i najveći pustolovi dobro pamte kad je započela neka velika pustolovina“ (Pavličić, 1984: 10). Nakon toga Hrvoju se gubi trag te Braco i Tut kreću u potragu za njim.

Dječaci u ovome djelu karakterizirani su kao likovi koji vole pustolovine. Promatrajući ovaj žanr, moguće je primijetiti kako dječji likovi, dječje družine i dječja pustolovnost funkcioniraju kao odrednice kojima se u izvan-strukovnom kontekstu opisuje ili asocira dječja književnost u cjelini. Ivo Zalar svoju studiju (1978) posvećuje isključivo "pravom" dječjem romanu, točnije onom tipu prozne organizacije u kojoj su glavni likovi djeca a tematski je okrenut dječjemu i djetinjstvu. U tom studiju navodi žanrove dječje književnosti, koji su djelomice determinirani sadržajno (ljubavni dječji roman, povijesni dječji roman, kriminalistički dječji roman), djelomice predodžbeno (humoristični dječji roman, roman-bajka, ludistički dječji roman) i djelomice strukturno (pustolovni roman, autobiografski dječji roman, biografski dječji roman). Braco je glavna osoba u njihovoj maloj grupi, pošto je on bio najstariji od njih te ujedno najodgovorniji, dok je Tut, kao najmlađi, bio onaj član grupe o kojemu su drugi članovi najviše vodili brigu. Tut je u mnogo navrata prikazan na pomalo komičan način, pa tako u mnogo stresnih situacija on počne vježbati ili trčkarati uokolo kako bi lakše podnio tu nervozu atmosferu. Također, Tut se izrazito lako i preplaši, što je potpuno prirodno za djecu tog uzrasta,

dok Braco taj strah znatno bolje prikriva te ga je mnogo teže uočiti nego li kod Tuta. Za Hrvoja se pak može reći kako je on mozak ekipe te im on ostavlja mnoge znakove za sobom gdje se nalazio i kako doći do njega. Tako je on na mnogim mjestima ostavljao nacrtan znak kojim se njihova grupa bila služila, kružić sa dvjema precrtanim ravnim crtama u obliku slova x. Izrazito važnu ulogu u djelu ima i Hrvojeva prijateljica iz Trnja, Biba, zbog čije pomoći na kraju djela policija uspijeva uloviti kriminalca koji je opljačkao banku u Trnju. Roman nam i sugerira kako se Braci Biba svidjela, jer bi se svaki put kada bi s njom razgovarao u potpunosti pogubio te zacrvenio, dok za Hrvoja znamo da mu se Biba već dulje vremena sviđa, jer su ga i Tut i Braco na početku romana zadirkivali za njegovu očitu zaljubljenost u nju (Hameršak i Zima, 2015: 197-205).

U djelu su pristupni i mnogobrojni likovi odraslih osoba. Većina njih je pomagala dječacima, dok su jedini odrasli likovi koji im nisu pomagali, odnosno bili antagonisti ovog romana, susjed Cvik i pljačkaš banke. Hrvojevi roditelji ih u početku, zajedno sa Tutovim ocem, dočekuju u Hrvojevom stanu te ih Tutov otac ohrabruje da krenu u potragu za Hrvojem. Hrvojeva majka pokazala je veliku brigu za svojim sinom, dok je otac ipak nešto nonšalantnije gledao na njegov nestanak, govoreći kako se vjerojatno negdje predugo zaigrao ili prespavao i jednostavno izgubio pojam o vremenu. Ujedno ih je Hrvojev otac i prvotno proveo u potragu, a kasnije su se dječaci našli u Trnju, gdje je Hrvoje nestao te upoznali mnoštvo likova koji su im pomagali, jer su bili susreli Hrvoja noć prije, kada je on nestao. To su bili dedek Solarić, deblja susjeda koja nije bila imenovana u djelu, susjed Valent, medicinska sestra Fanika, liječnik Peterlić i policijski inspektor. Ipak, za dobar krimić izrazito je važan i dobar ubojica, ili u slučaju dječjeg krimića, kvalitetan kriminalac. On je važan zato što od njega sve počinje, jer zaplet može jedino biti doista zapleten i pun inačenja ako ima dobrog antagonista, jer dobro napisan lik antagonista protagonistima omogućuje da pokažu sve svoje kvalitete i umijeća, posebice kada je u pitanju istraživački i detektivski rad (Pavličić, 2008: 55).

Kao i mnogi drugi dječji kriminalistički romani, i ovaj ima više od jedne zagonetke. Glavna zagonetka u djelu je Hrvojev nestanak i potraga koja je uslijedila nakon njegova nestanka, no osim toga, veliku zagonetku u dijelu predstavljao je i kriminalni akt u kojemu je lopov opljačkao banku u Trnju te uspio pobjeći. Hrvojev nestanak pokreće svu radnju u ovome romanu, dok se razvojem fabule taj misterij sve više okreće pljački i samome akteru koji je to obavio, pljačkašu banke, pa tako Braco i Tut pronalaze skicu pljačkaša u kući Hrvojeve bake, koju im je ujedno i ostavio Hrvoje, jer je upravo on bio svjedočio pljački banke, zbog čega ga je pljačkaš htio oteti.

Kasnije, kada Braco i Tut odlaze na policijsku stanicu prijaviti sve što su saznali pomoću Hrvojevih tragova, policijski inspektor daje im foto-robotu osumnjičenika te se taj foto-robot u potpunosti poklapa sa skicom koju im je ostavio Hrvoje. Na kraju djela policija, uz pomoć dječaka, uspijeva uhvatiti pljačkaša i susjeda Cvika, koji mu je pomagao u toj pljački, i to upravo u njihovoj baraci. Zbog svega ovoga u romanu se ništa ne smije događati slučajno i nekontrolirano, a pogotovo ne ono što je važno za ishod istrage. Stoga možemo zaključiti kako postoji velika razlika između slučajevima koji se događaju u krimićima i onima koji se događaju u stvarnosti. U stvarnome životu često se događa da naši naponi ostanu bez rezultata, dok se u krimiću svaki plan ostvaruje, a sve što se dogodi netko je već bio isplanirao. Razlog tomu je što bi se, da su likovi i događaji u krimićima isti kao u stvarnome životu, sama konstrukcija krimića bila bi srušena (Pavličić, 2008: 28-29).

5. Duh u močvari

Duh u močvari je dječji kriminalističko-pustolovni roman koji je napisao autor Ante Gardaš 1989. godine. Za razliku od prijašnja dva romana, radnja se ne odvija u urbanoj sredini, već u ruralnoj. Radnja je smještena u Kopačevo i Kopački rit, a u djelu su prisutni i mnogi opisi flore i faune te same prirode u okolici Kopačeva i Kopačkog rita. Autor se u djelu ujedno i predstavlja kao dobar poznavatelj prirode. Glavni likovi u romanu su djeca, prijatelj Miron, Eukaliptus i Mironova sestra, Melita. Oni zajedničkim snagama otkrivaju tko su lovokradice i uz pomoć lovačkog društva pokušavaju riješiti tu zagonetku.

Ovaj roman započinje u domu Mironove i Melitine obitelji, na Božić. Njihova obitelj slavi Božić te oni dobivaju poziv od prijatelja Zoltana Varge, kojemu je nadimak bio Eukaliptus, da dođu provesti zimske praznike u Kopačevo. On je prije išao u razred sa Mironom te su bili najbolji prijatelji, no odselio se sa svojom obitelji u Kopačevo jer su njegovi roditelji bili rodom Mađari, pa im je lakše bilo živjeti u blizini granice s tom državom. Nagovaraju svoje roditelje, koji ih nakon kratkog vremena odluče pustiti te se ubrzo upućuju na autobus za Kopačevo. Tamo ih dočekuje Eukaliptus sa kojim se upućuju u restoran u kojem su radili njegovi roditelji kako bi se najeli. Tamo im oni poručuju da će se oni zaputiti raditi van Kopačeva na neko vrijeme te kako će djeca morati sama o sebi brinuti te biti sama u njihovoj kući.

Već u tom poglavlju radnja se počinje pokretati, jer dječaci razgovaraju sa predsjednikom lovačkog društva u Kopačevu preko kojeg saznaju da im trebaju volonteri koji će ići hraniti životinje na obližnjim otocima zbog iznimne hladnoće i velike količine napadalog snijega. I u ovome djelu lako se razabire duh dječjeg avanturizma i želje za pustolovinom, jer oni odmah prihvaćaju ovaj izazov te tijekom razvoja fabule dijela razvijaju sve veći interes za rješavanjem misterija o duhovima o kojima su ljudi pričali kao o legendama koje su se nalazile na obližnjim otocima.

U romanu glavne uloge ponovno nose djeca, Miron, Eukaliptus i Melita, a osim njih, prisutno je i mnoštvo sporednih dječjih likova, poput prijatelja Bakalara i Slanine, koje Miron također poznaje iz svoje škole, i Aranka, Bakalareva sestrična, u koju se Miron bio zaljubio. Svi ovi likovi međusobno su si pomagali kako bi otkrili tko su lovokradice i na taj način zaštitili bespomoćne životinje. Najbolji primjer njihove brige o životinjama je bio kada su Miron, Eukaliptus i Melita na otoku pronašli ranjenu srnu, na koju je pucao jedan od lovokradica te su

ju preko čamca, uz mali nesporazum između njih i Bakalara i Slanine, uspjeli dovesti kući, gdje su se o njoj brinule Melita i Aranka te su ju na kraju uspjele i izliječiti.

Također, junacima djela pomažu i neki odrasli likovi. Među njima najistaknutiji su predsjednik lovačkog društva, Vučević te Istvan Farkas, stariji ribar koji je cijeli svoj život proveo u Kopačevu. Kao i u drugim analiziranim djelima za ovaj rad, antagonisti ovog djela također su odrasli likovi, točnije lovac Levay, lokalni bogataš koji se bavio stočarstvom te je u svom posjedu držao stočnu farmu te se ilegalno bavio preprodajom mesa koje je nabavio krivolovom na obližnjim otocima u Kopačevu, na koje su upravo dječaci išli hraniti pothranjene životinje te Levayev rođak, koji mu je u svemu tome pomagao.

Prikazu misterija u ovome djelu uvelike pomažu lokalne legende o duhovima koji opsjedaju otoke na koje su volonteri išli prehranjivati životinje preko zime. Tako i stariji volonteri dječacima prepričavaju o bijelim prikazama koje se mogu vidjeti u dubinama šuma na otocima. Dječaci ih i sami jednom ugledaju, no razvojem radnje dolaze do njihovog bunkera, u kojemu su čuvali svo meso koje su nabavili krivolovom. Nakon toga ubrzo i navodni duhovi ulaze u bunker, ne primjećujući dječake koji su se skrivali ispod stola na kojemu se nalazila životinjska koža, te skidaju bijele kabanice sa sebe. U tom trenutku dječaci se daju u bijeg, zaključavaju krivolovce u bunker te se vraćaju u Kopačevo kako bi obavijestili lovačko društvo na čelu s predsjednikom Vučevićem o tome kako su uspjeli zaključati lovce i kako ih mogu predati policiji. Nakon toga lovačko društvo i policija upućuju se na otok, no pronalaze razvaljena vrata bunkera, jer su se krivolovci dali u bijeg. No, rješenje misterija o tome tko je krivolovac dobiveno je uz pomoć gumba kojega su Miron i Eukaliptus pronašli nekoliko dana prije na otoku ispod ranjene srne. Taj gumb pripadao je Levayu, zbog kojega se potvrdilo da je upravo on, zajedno sa svojim rođakom, vršio krivolov na životinje po otocima godinama.

U ovome djelu pristupni su i elementi romantike, no u maloj mjeri sa kratkim opisima, slično kao i u *Trojici u Trnju*. Miron i Aranka se međusobno sviđaju jedno drugome te u djelu imamo ukratko opisana njihova međusobna druženja, a ti opisi uglavnom se završavaju ubrzo nakon početka njihovog druženja te se već u idućoj rečenici prelazi na sljedeći događaj u djelu.

Dobivanjem rješenja zagonetke djelo se ubrzo, kao i druga analizirana djela, završava. Miron i Melita se prvo opraštaju od Eukaliptusovih roditelja i zahvaljuju im na gostoprimstvu, a zatim odlaze do autobusne stanice gdje imaju emotivni rastanak sa Eukaliptusom, Slaninom, Bakalarom i Arankom. Najemotivnije nabijeniji rastanak bio je upravo onaj između Mirona i Aranke, a djelo se završava rečenicama nade o tome kako će se opet ubrzo vidjeti: „Oni koji su

odlazili, počese se pozdravljati s onima koji ostaju, s obećanjem da će se ovdje naći i iduće godine u isto doba. Mironovo je lice zračio radošću. Gledao je Aranku sve dok se njezin lik nije izgubio u vrtlogu sve gušćih pahulja.“ No, unatoč tome, promatrajući sva ova tri romana, zbilja su rijetko prisutni elementi ljubica u kriminalističkim romanima. Razlog tomu je što krimić i ljubić stvaraju potpuno različite svjetove. U krimiću likovi uobičajeno posjeduju nadprosječne intelektualne sposobnosti, dok su u ljubiću prije svega oni obdareni ljepotom te se znatno više pažnje pridonosi opisu izgleda likova te njihovom izražavanju emocija. I privatna strana likova u ovim žanrovima u potpunosti se razlikuje. Dok se u ljubiću posebna pažnja stavlja na privatnu sferu života likova, u krimićima privatni život likova uglavnom ostaje u sjeni te zapravo doznajemo vrlo malo informacija koje nisu bitne za razvoj fabule. Naravno, najvažnija razlika je što likove u ovim žanrovima romana vode potpuno različiti motivi. Ciljevi kojima teže junaci ljubica su općeniti i daleki, dok su ciljevi junaka krimića jasni i dohvatljivi, pa je tako cilj zločinca u krimiću da se osveti, ukloni nepoželjnog svjedoka ili da se domogne novca, dok je cilj istražitelja da uhvati počinitelja, a junaci ljubica teže ciljevima koji su znatno manje praktični i prizemni jer oni nastoje pronaći ljubav svog života (Pavličić, 2008: 169-170).

6. Jezik i stil dječjih kriminalističkih romana

Kod suvremenog dječjeg krimića lako se razabire kako je u središtu naracije neka kriminalna radnja ili zločin. U svim romanima obrađenim za ovaj završni rad rečenice su kratke, jasne i lako čitljive za čitatelje svih razina obrazovanja. Razlog tome upravo je kako bi prvenstveno djeca koja čitaju ova djela lakše mogla s razumijevanjem i većim interesom pročitati ih (Milolaža, 2019: 29).

Uz samu jednostavnost jezika, suvremene dječje krimiće krase i sažeti opisi koji su izrazito slikoviti. Autori ovih djela izrazito bogato opisuju prostorije i mjesta na kojima se odvija radnja, koje čitatelju daju privid stvarnosti te ga lakše uvode u svijet u kojemu se radnja djela odvija. Ivan Kušan u romanu *Koko u Parizu* donosi: „Koko se laganim korakom približio crkvi Notre-Dame. Divna građevina, oivičena tamnim noćnim nebom i sa svih strana obasjana skrivenim reflektorima, izgledala je čudnije nego zamak iz bilo koje bajke ili crtanog filma. Da nije bio tako umoran Koko bi, bar mu se činilo, uživao više u ovoj lijepoj zgradi nego u zoološkom vrtu sa sedamdeset kitova. Da nije bio gladan, ne bi dao Notre-Dame ni za sedamdeset punjenih paprika“ (Kušan, 2004: 70). Ante Gardaš, pak, u romanu *Duh u močvari* donosi: „Pred kućnim su vratima otrešli snijeg s odjeće i cipela i ušli u dobro zagrijanu kuhinju. Bila je veoma prostrana kuhinja, ispunjena mirisima hrane i začina. Na sredini je stajao masivan stol sa četiri stolice. Cijeli je jedan zid pokrivaio ormar pun posuđa. Na ormaru su bile uredno poredane porculanske posudice, na kojima je kićenim slovima pisalo: šećer, sol, paprika, papar, cimet, oraščići. Iznad štednjaka, u kojemu je pucketala vatra, zid je bio ukrašen bijelom krpom s izvezenom porukom „Kuharice, manje zbori, da ti ručak ne zagori“. Iznad ormara na zidu bio je pričvršćen veliki porculanski sat“ (Gardaš, 1995: 12), dok Pavličić pak u *Trojici u Trnju* piše: „Hodali su polako niz Paromlinsku. Nije im bilo prvi put, već su jednom dolazili, s Hrvojem. Ali, Bibu tada nisu upoznali. Ulica je bila tiha, premda dosta široka. Sve su kuće u njoj bile prizemne, i sve su imale male, lijepo uređene vrtove sa salatama i lukom. Ponegdje je raslo stablo jorgovana. Prozori su bili otvoreni i vidjele su se obične sobe. Djeca su se igrala na ulici“ (Pavličić, 2002: 28).

Za razliku od odraslih krimića, i djela pisanih za odrasle općenito, u dječjim kriminalističkim romanima nisu prisutne psovke niti vulgarizmi, no zato se može naći izrazito

mного frazema i suvremenog ležernog govora, kao npr. u romanu *Trojica u Trnju*: „Našao sam staroga Conića, ali, on je gluh kao top“ (Pavličić, 2002: 18).

Možemo zaključiti kako je kod autora suvremenih dječjih krimića zajedničko obilježje pisanja na standardnom književnom jeziku, s većim ili manjim ubacivanjem žargona, dijalektizama, internacionalizama i tuđica. No, ti se romani od ostalih razlikuju stilom pisanja, točnije, dozom humora koju koriste, specifičnim autorskim rječnikom, atmosferom i tonom koji oni donose u ovim djelima.

7. Zaključak

Ovaj završni rad promatrao je najpoznatije suvremene dječje kriminalističke romane hrvatske književnosti te se u njemu ujedno odradila i analiza tih djela, likova koji se u nalaze u romanima promatranim u ovome završnome radu, a ujedno se bavio i proučavanjem pripovjednih, tematskih, jezičnih, stilskih i normativnih karakteristika u odabranim romanima za analizu, karakteristikama samoga kriminalističkoga žanra u književnosti i usporedbom samih analiziranih dječjih kriminalističkih romana u ovom radu. Tijekom analize mogli smo uočiti kako sva tri analizirana romana za ovaj završni rad, *Duh u močvari* (1989) Ante Gardaša, *Koko u Parizu* (1972) Ivana Kušana i *Trojica u Trnju* (1984) Pavla Pavličića imaju brojne zajedničke karakteristike koje su univerzalne za žanr dječjeg kriminalističkog romana. Djeca u ovim romanima imaju ulogu protagonista, koja uz pomoć svojih prijatelja te odraslih osoba uspijevaju riješiti misterij koji se provlači kroz cjelokupnu radnju djela ovoga žanra. U glavnoj ulozi najčešće se nalazi dječak u predadolescentnoj dobi koji se uglavnom ne uklapa u šire društvo te se uobičajeno druži sa malom grupicom bliskih prijatelja, uz čiju pomoć i rješava kriminalističku zagonetku koja se pred njima pojavljuje u djelu. Takav odabir glavnih likova u dječjim kriminalističkim romanima napravljen je upravo kako bi se mladi čitatelji lakše mogli poistovjetiti s likovima te na taj način lakše mogli uroniti u čitanje djela ovoga žanra.

8. Popis korištene literature

- Brešić, V. (1994). *Novija hrvatska književnosti. Rasprave i članci*. Zageb: Nakladni zavod Matice hrvatske.
- Crnković, M., Težak, D. (2002). *Povijest hrvatske dječje književnosti od početaka do 1955. godine*. Zagreb: Znanje.
- Gardaš, A. (1995). *Duh u močvari*. Zagreb: Biblioteka Stribor.
- Hameršak, M. i Zima, D. (2015.) *Uvod u dječju književnost*. Zagreb: Leykam international.
- Kušan, I. (2004). *Koko u Parizu*. Zagreb: Mozaik knjiga.
- Lasić, S. (1973.) *Poetika kriminalističkog romana*. Zagreb: Liber.
- Pavličić, P. (2008). *Sve što znam o krimiću*. Zagreb: Ex libris.
- Pavličić, P. (1984). *Trojica u Trnju*. Zagreb: Biblioteka vjeverica.
- Zalar, D. (2020). Anto Gardaš. *Carnet: e-lektire*. Dostupno na: <https://lektire.skole.hr/autor/anto-gardas/> (pristupljeno: 10. srpnja 2022.).
- MH (2018). Pavao Pavličić. *Matica hrvatska*. Dostupno na: <https://www.matica.hr/knjige/autor/252/> (pristupljeno: 10. srpnja 2022.).
- HDKDM (2014). Kovačević Hrvoje. *HDKDM: Hrvatsko društvo književnika za djecu i mlade*. Dostupno na: <http://www.hdkdm-klubprvihpisaca.hr/kovacevic-hrvoje/> (pristupljeno: 10. srpnja 2022.).
- Enciklopedija.hr (2021). Gluščević, Maja. *Enciklopedija.hr*. Dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=68468> (pristupljeno: 10. srpnja 2022.).
- Enciklopedija.hr (2021). Krilić, Zlatko. *Enciklopedija.hr*. Dostupno na: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=33957> (pristupljeno: 10. srpnja 2022.).